

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการรับและการเผยแพร่สารนิเทศเกี่ยวกับโครงการการศึกษาทางไกลของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาถึงสารนิเทศเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลไทยคมที่ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดประชาชนได้รับ และได้เผยแพร่ออกไปยังกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. สำรวจจำนวนห้องสมุดประชาชนที่ได้ติดตั้งจานรับสัญญาณดาวเทียม และมีเครื่องรับโทรทัศน์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการทำวิจัย ในการนี้ผู้วิจัยได้เลือกสุ่มสำรวจข้อมูลดังกล่าวเป็นบางจังหวัด ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด อุดรธานี และนครราชสีมา สำหรับวิธีการสำรวจใช้ทั้งการโทรศัพท์สอบถามจากบรรณารักษ์ และการไปดูตามห้องสมุดด้วยตนเอง ผลปรากฏว่าจากการสำรวจ จังหวัดร้อยเอ็ดมีห้องสมุดประชาชน 16 แห่ง ทุกแห่งได้รับการติดตั้งอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมแล้ว จังหวัดอุดรธานีมีห้องสมุดประชาชน 16 แห่ง ได้รับการติดตั้งอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมแล้ว 14 แห่งอีก 2 แห่งอยู่ระหว่างการติดตั้ง และจังหวัดนครราชสีมา มีห้องสมุดประชาชน 25 แห่ง ได้รับการติดตั้งอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมแล้ว 22 แห่งอีก 3 แห่งอยู่ระหว่างการติดตั้ง ดังนั้นจากข้อมูลที่ได้สุ่มมา แสดงว่าห้องสมุดประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จึงพอจะทำให้เชื่อว่าสามารถศึกษาเรื่องการรับและการเผยแพร่สารนิเทศของบรรณารักษ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้

2. ศึกษาความเป็นมาและการดำเนินงานของโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไทยคมนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดประชาชน และการพัฒนาให้ห้องสมุดประชาชนเป็นศูนย์กลางการเรียนทางไกลไทยคมในชุมชน โดยการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในโครงการนี้จากห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี และห้องสมุดประชาชนอำเภอ

3. สร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ทดสอบแบบสอบถามกับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในเขตภาคกลาง จำนวน 20 คน

5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังห้องสมุดที่เป็นกลุ่มประชากรจำนวน 262 แห่ง

6. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

7. สรุปและรายงานผลการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะการรับและการเผยแพร่สารนิเทศที่เกี่ยวกับโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยเป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี และห้องสมุดประชาชนอำเภอที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด ดังนี้

ตารางที่ 1 ห้องสมุดประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทห้องสมุด

จังหวัด	ห้องสมุดประชาชน			รวม
	จังหวัด	เฉลิมราชกุมารี	อำเภอ	
กาฬสินธุ์	1	1	11	13
ขอนแก่น	1	1	17	19
ชัยภูมิ	1	1	11	13
นครพนม	1	-	10	11
นครราชสีมา	1	6	18	25
บุรีรัมย์	1	-	16	17
มหาสารคาม	1	1	10	12
มุกดาหาร	1	-	6	7
ยโสธร	1	-	8	9
ร้อยเอ็ด	1	1	14	16
เลย	1	-	11	12
ศรีสะเกษ	1	1	15	17
สกลนคร	1	1	13	15
สุรินทร์	1	2	12	15
หนองคาย	1	-	12	13
หนองบัวลำภู	-	1	3	4
อำนาจเจริญ	1	-	6	7
อุดรธานี	1	-	15	16
อุบลราชธานี	1	1	19	21
รวม	18	17	227	262

ประชากร

ประชากรเป็นบรรณารักษ์หรือบุคลากรตำแหน่งใดก็ตาม ที่ทำงานอยู่ในห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี หรือห้องสมุดประชาชนอำเภอ และจะต้องได้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของห้องสมุดแห่งนั้น หากมีผู้รับผิดชอบหลายคนให้ตอบแบบสอบถามเพียงห้องสมุดละ 1 คนเท่านั้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การรับสารนิเทศของบรรณารักษ์ แบ่งเป็น

1. แหล่งที่บรรณารักษ์รับสารนิเทศ ได้แก่ จากหน่วยงานราชการ และจากหน่วยงานเอกชน
2. ช่องทางที่บรรณารักษ์รับสารนิเทศ ได้แก่ การรับสารนิเทศผ่านทางสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อโสตทัศน์ และสื่อเฉพาะกิจ
3. ประเภทของสารนิเทศที่ได้รับ ได้แก่ คู่มือรับชมรายการหรือตารางการออกอากาศ รายงานการวิจัยหรือติดตามผลโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ชุดฝึกอบรมหรือคู่มือการอบรม แผนปฏิบัติงาน หรือสารนิเทศอื่นๆ

การเผยแพร่สารนิเทศของบรรณารักษ์ แบ่งเป็น

1. กิจกรรมที่ใช้เพื่อการเผยแพร่สารนิเทศ ได้แก่ กิจกรรมพบกลุ่ม กิจกรรมส่งเสริมการใช้สื่อ กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ กิจกรรมแนะแนวการศึกษาตามอัธยาศัย หรือกิจกรรมอื่นๆ
2. สื่อที่ใช้เพื่อการเผยแพร่สารนิเทศ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่อบุคคล
3. เหตุผลในการเลือกใช้สื่อแต่ละประเภท
4. ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่สารนิเทศ ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษา นักศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกประเภท ทุกระดับ ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน พระภิกษุ-สามเณร และกลุ่มอื่นๆ

ปัญหาในการรับและการเผยแพร่สารนิเทศของบรรณารักษ์ แบ่งเป็น

1. ปัญหาในการรับสารนิเทศของบรรณารักษ์ ได้แก่ ปัญหาด้านช่องทางการรับสารนิเทศที่ได้รับ และความถี่ในการรับสารนิเทศ
2. ปัญหาในการเผยแพร่สารนิเทศของบรรณารักษ์ ได้แก่ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรม ด้านสื่อที่ใช้เผยแพร่ และด้านประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม มีทั้งแบบให้เลือกตอบ แบบประเมินค่า (Rating Scale) และแบบให้ผู้ตอบได้เพิ่มเติมข้อเสนอแนะ (ภาคผนวก)

แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ (ข้อ 1-3) คือ ประเภทห้องสมุดที่ผู้ตอบปฏิบัติงานอยู่ ตำแหน่งงาน และระดับการศึกษาของผู้ตอบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการรับสารนิเทศของบรรณารักษ์ จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 1-5) คือ แหล่งที่ได้รับสารนิเทศ ช่องทางที่ได้รับสารนิเทศ สารนิเทศที่ได้รับ และความถี่ในการรับสารนิเทศ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการเผยแพร่สารนิเทศ จำนวน 10 ข้อ (ข้อ 1-10) คือ กิจกรรมที่จัด สื่อที่ใช้เพื่อการเผยแพร่สารนิเทศ เหตุผลในการเลือกใช้สื่อแต่ละประเภท และประชากรที่เป็นเป้าหมายในการเผยแพร่สารนิเทศ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ ในการนี้ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อและเพิ่มเติมข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้ตามความเห็นของผู้ตอบ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัญหาการรับและการเผยแพร่สารนิเทศ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า และเติมคำ

การทดสอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนที่อยู่ในเขตภาคกลาง (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี อ่างทอง ปทุมธานี และสระบุรี) เลือกเฉพาะห้องสมุดที่มีโทรศัพท์ จำนวน 20 คน เนื่องจากเป็นเขตที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ ผู้วิจัยสามารถโทรศัพท์ขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมได้ ในกรณีนี้ผู้ตอบระบุว่าไม่เข้าใจแบบสอบถาม หรือไม่แน่ใจว่าตอบตรงคำถามหรือไม่

ผลการทดสอบแบบสอบถาม ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งกล่าวคือ ผู้ตอบบางรายได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในใบที่แนบไปกับแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้ประมวลปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบไม่มีปัญหา มีเฉพาะข้อเสนอแนะที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้คำแนะนำว่าตำแหน่งของผู้บริหารห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัดที่ถูกต้องคือ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (เดิมผู้วิจัยใช้คำว่า หัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด)

ตอนที่ 2 มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดรูปแบบตารางคือ เดิมตารางแบ่งเป็น 3 ช่อง ช่องแรกเป็นการตอบว่าไม่เคยรับสารนิเทศ ช่องที่ 2 เป็นการตอบว่าเคยได้รับสารนิเทศ ส่วนช่องที่ 3 จึงให้ผู้ตอบเลือกว่าสารนิเทศที่ได้รับนั้นเป็นสารนิเทศประเภทใด ดังนั้นในการจัดรูปแบบตารางในแบบเดิมผู้ตอบจะต้องเลือกก่อนว่าได้รับสารนิเทศหรือไม่ หากได้รับจึงกาเครื่องหมายเพื่อเลือกประเภทของสารนิเทศที่ได้รับในช่องถัดมาทำให้เกิดปัญหาว่าผู้ตอบจะต้องกาเครื่องหมายถึงสองครั้งในการตอบคำถามเพียง

ข้อเดียว นอกจากนี้ยังพบปัญหา ผู้ตอบบางคนเลือกช่องไม่เคยรับสารนิเทศ แต่กลับมาเลือกประเภทของสารนิเทศที่ได้รับ ในการแก้ไขจึงได้ตัดช่องเคยได้รับ

สารนิเทศออกให้เหลือเพียงช่องไม่เคยรับสารนิเทศกับช่องประเภทของสารนิเทศที่ได้รับ โดยให้ผู้ตอบระบุประเภทสารนิเทศที่ได้รับเลยเพื่อให้ผู้ตอบได้ตอบคำถามได้ง่ายขึ้น

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่พบในตอนที่ 2 นี้คือ การไม่ทำตัวหนังสือเข้มเพื่อเน้นข้อความให้แตกต่างจากข้อความอื่นๆในประโยคเดียวกัน ทำให้ผู้ตอบตอบคำถามได้ไม่ตรงและไม่ครบตามที่ต้องการ กล่าวคือ แต่เดิมข้อความในแบบสอบถามได้ถามการรับสารนิเทศเกี่ยวกับการศึกษาทางไกล โดยไม่ได้เน้นเฉพาะสารนิเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเท่านั้น ทำให้แบบสอบถามที่ได้รับมานั้นปรากฏว่าบรรณารักษ์ระบุสารนิเทศอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเลย เช่น ข่าวสารเวชศาสตร์เขตร้อน การวางแผนอบรมเยาวชน เป็นต้น ดังนั้นในแบบสอบถามฉบับที่ใช้เก็บข้อมูลจริงจึงได้แก้ไขข้อบกพร่องที่พบนี้โดยทำตัวหนังสือเน้นข้อความว่าเป็นการรับสารนิเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมซึ่งในการเก็บข้อมูลจริงก็ไม่พบปัญหาดังกล่าว

ตอนที่ 3 ไม่มีปัญหา หรือข้อเสนอนะ

ตอนที่ 4 ปรับคำถามของปัญหาการรับสารนิเทศ ข้อที่ 5 ซึ่งเดิมใช้ว่า บรรณารักษ์สามารถจัดกิจกรรมได้บางครั้งบางคราว ไม่สม่ำเสมอ ปรับเป็น บรรณารักษ์ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างสม่ำเสมอ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ส่งแบบสอบถามครั้งแรกในวันที่ 15 กันยายน 2541 โดยแบบสอบถามรอบแรกที่ได้ส่งไปยังกลุ่มประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 262 ชุด ภายในระยะเวลา 1 เดือนได้รับกลับคืนมา 178 ชุด ผู้วิจัยจึงได้ส่งแบบสอบถามไปให้ห้องสมุดที่ยังไม่ได้ตอบอีกครั้ง ผลปรากฏว่าภายใน 3 สัปดาห์ได้รับแบบสอบถามเพิ่มขึ้น 60 ชุด รวมกับที่ได้รับในรอบแรกแล้วได้แบบสอบถามทั้งสิ้น 238 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.84 ของแบบสอบถามที่ส่งไป เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 222 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.73 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แบบสอบถามที่จัดส่งและสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้

ประเภทห้องสมุด	แบบสอบถาม				
	ส่ง	ได้รับคืน		วิเคราะห์ข้อมูล	
		จำนวน	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
จังหวัด	18	15	83.33	13	72.22
เฉลิมราชกุมารี	17	17	100.00	17	100.00
อำเภอ	227	206	90.75	192	84.58
รวม	262	238	90.84	222	84.73

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามใช้วิธีการประมวลผลด้วยมือ สถิติที่ใช้มีดังนี้

1. ร้อยละ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีระดับการวัดอยู่ในมาตรวัดนามบัญญัติ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานด้านประเภทของห้องสมุด ตำแหน่งงาน และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรับและการเผยแพร่สารนิเทศ เมื่อแจกแจงความถี่แล้วจึงนำมาหาค่าร้อยละ

2. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากการรับและการเผยแพร่สารนิเทศ

กำหนดระดับคะแนนดังนี้

มากที่สุด (มส)	5
มาก (ม)	4
ปานกลาง (ปก)	3
น้อย (น)	2
น้อยที่สุด (นส)	1
ไม่เป็นปัญหา	0

ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ที่คำนวณได้ มีความหมายดังนี้

4.51 - 5.00	หมายความว่า	มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายความว่า	มาก
2.51 - 3.50	หมายความว่า	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายความว่า	น้อย
1.00 - 1.50	หมายความว่า	น้อยที่สุด